

Ksenija Marinković

DVOSTRUKA PERCEPCIJA JELENE JELAČE

Dve serije radova Jelene Jelače – *Dnevnik kretanja* (2003–2009) i *Kretati se mora* (2009–2014), predstavljaju jedinstvenu interpretaciju tradicionalnog žanra iz istorije umetnosti, portreta i grupnog portreta, sa autoportretom umetnice u ovom slučaju. Sama svest o tome da se na slikama nalaze ličnosti iz autorkinog stvarnog okruženja, da su scene – ambijenti i događaji u kojima učestvuju stvarni, doprinosi da ih doživimo kao kapitalna ostvarenja.

Mnoštvo i preciznost sa kojim su predstavljeni detalji prostora, fizičke i psihološke karakteristike portretisanih i njihove međusobne relacije, ukazuju na sam proces nastajanja slika. Ono što je dominantno na svim predstavama jeste dvostruka percepcija.

Ekspresivnost definisana jasnom emocijom koja je izražena bojom, tonom i svetlošću, svedoči o ličnom doživljaju i značenju predstava za autorku. Pozicija i izgled autoportreta govori takođe o ovome. Međutim, postojanje jedne povišene perspektive, gotovo ptičje, izlazi iz okvira ekspresije i ulazi u polje ideacije – zamišljanja ili promišljanja stvarnosti iz jedne vansubjektivne pozicije. Upravo to daje slikama osobinu *hibridnog* realizma, koji prevazilazi kategoriju verodostojnosti i ulazi u sferu istinitog.

Otkrivamo proces koji podrazumeva građenje slike u kontinuitetu. Umetnica u radu koristi sećanja, kao i detaljnu analizu fotografija portretisanih koje pronalazi na internetu, ali tek u finalnim fazama realizacije dela. Čini mi se da slike nastaju u trenutku prisustvovanja događaju u realnosti, navodeći da se upitamo da li su uzrok ili posledica događaja. Čitav čovekov život je pod uticajem slika. Njegovo delovanje je pod uticajem mentalnih slika – imaginacije. U korenu reči imaginacija je reč slika (eng. *image*). U prirodi ljudske percepcije je samoobmana, a u prirodi vizije stvaralačka moć. Doživljaj izjednačen sa predstavom je ono što ove slike čini magičnim.

Društvena mreža predstavlja još jednu važnu dimenziju za razumevanje rada Jelene Jelače. Tu nije samo reč o digitalnim društvima poput Fejsbuka, koje umetnica koristi kao bazu podataka u procesu uobličavanja radova, tačnije portreta. Ovaj fenomen više govori o odnosu pojedinca danas prema samoprezentaciji i potrebi da lično stavi na raspolaganje društvu – tačnije mreži sa kojom deli sopstvena kretanja i sistem vrednosti.

Koncept umrežavanja u savremenom dobu potvrđuje porast značaja socijalnog kapitala.¹ Stotine ličnosti u još brojnijem spletu relacija, manifestuju snagu tog kolektiva kom

¹ Socijalni kapital je „sistem normi i mreža koje olakšavaju kolektivnu akciju“. Značaj socijalnog kapitala je u činjenici da na bazi njega možemo lakše shvatiti kako su nemonetarne forme društvenih interakcija izvor ne samo za materijalne ili finansijske dobiti već i izvor moći. Ljudi su pre svega društvena bića pre nego usamljeni pojedinci, i socijalne interakcije u društveno-ekonomskom životu formiraju socijalni kapital. On je na prvom mestu svojina obe strane u relaciji. Nijedan pojedinac nema ekskluzivno vlasništvo na socijalni kapital. Kada se neko povuče iz relacije onda nestaje sav socijalni kapital koji je u njoj bio sadržan. (*Wikipedia*)

umetnica pripada. Na ovaj način posmatrana, ova jedinstvena kolekcija Jelene Jelače, koju je konstruisala, negovala i arhivirala kroz serije artefakata – slika u mediju ulja i akrila na platnu, predstavlja istinsko bogatstvo i moć kojom raspolaže, kako autorka sama tako i svi oni koji su doprineli njenom formiranju.